

Familj? Ja stor! Om lesbiska fotbollstjänor och tystnadskultur

© Moa Svan

Komiker och författare

<moa.svan@gmail.com>

Publicerat på idrottsforum.org 2021-09-02

För lesbiska relationer vara privata? Lesbiska idrottsstjärnor har byggt upp fotboll till vad den är idag. Och de håller fortfarande på. Är det inte dags för lesbiska fotbollsfans att vara stolta över detta? Och är det inte dags att erkänna kvinnofotboll som en del av den lesbiska kulturen? Att utforska den lesbiska historien och damfotbollshistorien som en helhet borde vara möjligt i en Pridevänlig tidsålder. Är fansens intresse för lesbiskt drama inom fotbollsklubben Rosengård uttryck för en ohälsosam fascination för sex och snusk?

Utifrån samtal med före detta Malmö FF-lagledaren Jeanette "Vante" Rosengren och före detta elitmålvakten Caroline Jönsson har Moa Svan, i den nya antologin *Queera historier*

från Malmö återupplivat Malmö's lesbiska fotbollssaga. Från häxjakten på lesbiska fotbollstjänor genom 1980-, 1990- och 2000-talen till tystnadskulturen som vi fortfarande ser idag. Från hemmafester hos 'Lappen och Lena' till besök på café Rosa Molnet där fotbollstjejer träffade både de så kallade 'förorts-tjejerna' och de lesbiska feministerna. Moa Svans kapitel i boken publiceras här med benäget tillstånd av författaren.

MOA SVAN är komiker och journalist, och skriver för fempers.se, [ETC.se](http://etc.se) och [Qx.se](http://qx.se) om sport. Hon är författare tillt riktiga landslaget (Leopard Förlag, 2015).

”Det är bara snusk och snask ni är ute efter” skriver Jeanette ”Van-te” Rosengren i en tråd på sociala medier i december 2020. Min del i det hela var att jag deltog i denna tråd, en tråd som handlade om turerna kring ett spelarbyte i FC Rosengård och vad som kunde tänkas ligga till grund för detta spelarbyte.¹ Vi var flera som anade att ett lesbiskt relationsdrama utvecklats inom det absoluta toppskiktet av svensk fotboll. Jeanettes något irriterade påstående väckte frågor hos mig. Är det möjligt att ta idrott på allvar och samtidigt vara intresserad av ”snusk och snask”?

Mitt svar är ja. Det går alldeles utmärkt. Men jag är också endast 35 år gammal. Jag kom ut som lesbisk när jag var arton, offentligt i en stand-up. Sedan gjorde jag framträdanden på lesbiska klubbar, på Stockholm Pride och entré i svensk radio med ett program som hette ”P3 Homo”. Detta samtidigt som den amerikanska tv-serien *L Word* sändes på svensk tv och lesbisk film bara var ett klick bort för den som kunde sitt internet.

Det blir onekligen och ofrånkomligen en kulturkrock när ”hej-jag-är-superlesbisk-och-jätteöppen”-komiker möter ”hysch-hysch”-fotbollsspelare. Men. Med det sagt: jag var inte ens född när Jeanette kom ut 1985. När Jeanette var ungdomsledare inom Malmö FF och tränade unga tjejer, var hon också på god väg att bli en stammis på Café Rosa Molnet på Gamla Väster i Malmö, och då gick jag inte ens i lågstadiet. Som 17-åring blev hon inröstad som suppleant i RFSL:s lokala styrelse.

Det som är häftigt för mig med att få prata med Jeanette är att hon är en del av min egen historia. Den lesbiska historieskrivningen som varit så osynlig, men som samtidigt gör personer som exempelvis Gertrude Stein (1874–1946) och Anne Lister (1791–1840) så åtråvärda att alla flator vill veta allt om dem. Känslan, när jag pratar med Jeanette, av att *detta är min historia*, den är stark. Kalla det ”snusk och snask” om man så vill. Det har väl tydliggjorts i det queera teori-bygget att man bör finna sig i att det man gillar anses vara smuts.

1 FC Rosengård är ett av de absolut bästa lagen i svenska högsta ligan i fotboll, som går under namnet OBOS Damallsvenskan. Herr-allsvenskan heter kort och gott Allsvenskan. FC Rosengård är ett av de lag som har bäst ekonomi, och bäst spelaruppsättning och har haft så under flera års tid. Här spelar de internationella stjärnorna tillsammans med svenska landslagsspelare. Nuvarande FC Rosengårds A-lag för damer var tidigare LdB FC Malmö och var i sin tur, en gång en del av Malmö FF. Nu har Malmö FF återigen ett damlag sedan 2020 som då började spela i division 4.

”Jag har valt att inte lyfta fram det”.

Om tystnadskultur

Det finns en tystnadskultur inom lesbisk fotboll som är svår att undgå. Jeanettes kommentar i tråden på sociala medier kändes som ett försök att tysta, att upprätthålla tystnadskulturen. Så fort det ens började diskuteras att två spelare i samma lag skulle kunna ha varit ihop kom hon in med en protest. ”Typiskt”, tänkte jag, ”den här äldre generationen vill inte att man ska komma ut, och gör man det så är det bra med det. Då blir det locket på”. Men jag förstod så klart att inför en större publik är dessa personer fotbollsspelare, och där ingår inte deras lesbiska identitet. Det är det som gör att allt som på något vis går bortom deras strikta yrkesroller blir ”snaskigt”. Blotta antydanden att någon i ett damfotbollslag är ihop med en tjej gör att det nästan bokstavligen talat ringer i mån slags sammankallande klocka, utan att det egentligen är något särskilt häpnadsväckande eller sensationellt som hänt. Bara det faktum att det är ny information som kan visa på att någon har en lesbisk identitet blir stort och ”snaskigt”. Men nu kanske det var så, att just den här tråden faktiskt var över snask-gränsen. Det tyckte i alla fall Jeanette. För henne hade det inget att göra med om spelarna var lesbiska eller ej. För henne var ju just det känt sen länge. Det som hon tyckte var negativt var den skvallriga tonen:

Det var två som separerat. De hade varit ihop i FC Rosengård. Då blev det en ton [i tråden på social media] där människor skrev ”Jaha, var det en skitig skilsmässa?” Då blir jag bara så... /.../ Då blev jag såhär ”Det är bara snusk och snask ni är ute efter!” /.../ Det blev så... kletigt... Men det var bara effektsökeri för att de inte längre var ihop. ”Varför inte det? Vad var det som hände, vem bedrog vem?” Undertexten var den.²

Det verkade för mig som om att de övriga som deltog i diskussionen visste mycket mer om spelarna och deras relationer än jag gjorde. För mig var det nyheter att det ens fanns lesbiska par i Rosengård. För de som deltog i tråden och som kände personerna som diskuterades handlade det också om vad man kan kalla vanligt hederligt skvaller. Här blottläggs en gräns mellan de som känner varandra i fotbollsvärlden och vi som står utanför. För dem är inte relationerna hemliga. För dem är det vardag, och då hör det till god sed att bara snacka lagom. Men vi utanför hade absolut ingen inblick alls. Den fina gränsen mellan vad som är vanlig information om vuxna människor

² Jeanette Rosengren, Intervju, 27 april 2021, Ljudinspelning finns i författarens ägo.

som lever i en parrelation, och snaskigt skvaller om vem som kan ha bedragit vem, är osynlig för oss som tittar på detta utifrån. Vi visste inte ens att det fanns ett snaskigt skvaller. För oss var det nytt, att det faktiskt existerade ”snaskiga” lesbiska relationer. Och det gjorde oss så klart intresserade.

Det här hände alltså nyligen, i fjol. Det var en spelare som slutade i FC Rosengård. Hennes ex var kvar i laget, och i samma veva började exets nya tjej spela där. Den lesbiska djungeltrumman dundrade, men locket verkade ligga på. Inget kom ut. Detta fick mig att undra vad som egentligen hände. Levde inte de här spelarna redan öppet? Varför var det fortfarande så tyst? Är det så att FC Rosengård deltar i World Pride men att spelarna i A-laget fortfarande inte kan vara öppna? Jag kan förstå att människor är rädda om sitt privatliv och gärna undviker skvaller. Men det finns en lång historia av tystnadskultur inom fotbollen. Den är svår att acceptera och det är även svårt att förstå hur den fungerar idag.

I det historiska arkivet är det tyst om lesbiska fotbollsspelare. I samband med att Malmö FF:s damlag firade 30 år kom det i början av 2000-talet ut en bok om föreningen. Inte någonstans i denna bok gick att läsa om lesbiska spelares privatliv eller om samkönade par i lagen. Däremot nämns att någon kvinnlig spelare är ihop med sin manlige tränare och att en annan ska gifta sig med en man.³ Man brukar säga att inom fotboll är prestationen det viktiga, och privatlivet får stå tillbaka. I jubileumsboken förekommer dock *vissa* spelares privatliv: heterosexuella spelares. Men det är helt tyst om de lesbiskas privatliv. Det är den stora skillnaden.

När Lotta Schelin kom ut 2020 hade det tidigare varit absolut tyst i media om hennes kvinnliga partners. Det handlade aldrig om att hon var ”lite hemlig” eller pratade ”lite mindre” om privatlivet än andra. Det var absolut helt tyst. Det finns inte ett spår i någon intervju av någon flickvän. Inte någon endaste respektive med på fotbollsgalan. Inga fotografier på flickvänner i publiken under VM eller liknande, åtminstone inga bilder där det framgår att någon skulle ha varit flickvän.

När Schelin kom hem från sina år inom fransk elitfotboll i Lyon för att spela i FC Rosengård hamnade hon i ett lag med regnbågen som hörnflagga. Men ändå skulle det dröja till hennes totala karriär-stopp innan hon gick ut med att hon var gift med en kvinna. Detta gjordes i en intervju med gaytidningen QX.⁴ Schelin, som började spela i A-landslaget som 20-åring under

3 Se exempelvis bildtext ”Anki Person dribblar av äkta maken och tränaren Bo-Göran”, s. 23, eller text om bröllop, s. 112. Jeanette Vante Rosengren, *”De söta ljusblåa kickande kickorna” : MFF Dam 30 år* (Malmö: Malmö FF, 2000).

4 Anders Öhrman, ”Lotta Schelin: ”Jag har varit på Pride en gång, när jag trodde jag var straight””, 27 juli 2019, <https://www.qx.se/livsstil/sport/184263/lotta-schelin-jag-har->

OS år 2004⁵, har liksom många spelare som ingick i den offentlighet som fanns då förhållit sig till sin lesbiska identitet som något som enbart hör privatlivet till. Identiteten delas upp i två separata rum. Det ena är det offentliga rummet där media och publik får se fotbollsspelaren. Det andra rummet är det så kallade privata rummet, där får de lesbiska relationerna plats. Schelin menar att hon kan vara öppen gentemot kollegor, familj och vänner. ”Mitt privatliv är mitt”, skriver Schelin i sin biografi *I huvudet på Lotta Schelin*, som hon skrivit ihop med sin fru Rebecca Schelin.⁶ I *Strong women, deep closets: Lesbians and Homophobia in Sport*, skrev Pat Griffin år 1998 om hur spelare och tränare hanterade sin lesbiska identitet inom idrottsvärlden.⁷ Hon menade då, för drygt 20 år sedan, att de flesta tränare eller professionella idrottare inte befann sig på ena eller andra sidan av skalan av öppenhet, ”publicly out” eller ”completely closeted”.⁸ De flesta befann sig, precis som Schelin verkar ha gjort under en lång tid, istället någonstans mellan dessa två ytterligheter.

35 år av och till i garderoben

Griffin menade att många spelare och tränare i slutet av 1990-talet dolde sin identitet, inte på grund av skam, utan mer som en pragmatisk inställning. De var rädda för att bli diskriminerade eller mindre omtyckta av sin publik. Denna rädsla är kanske inte helt relevant idag och därmed svår att hävda för samtida fotbollsspelare.

I sin bok resonerar Schelin om varför hon inte kom ut tidigare, trots att hon ansett det vara viktigt med öppenhet och att vara en god förebild. Hon konstaterar, efter mycket övervägande, att hon ”har valt att aldrig lyfta fram den biten”.⁹ Av alla orsaker som kan motivera ett liv i garderoben, säger alltså Schelin att hon helt enkelt ”valt” att inte komma ut. Detta är verkligen ett icke-svar, och med det i minnet kontaktar jag Caroline Jönsson för en intervju om öppenhet kontra garderobsliv. Caroline Jönsson spelade i Malmö FF//LdB FC Malmö som målvakt och debuterade i landslaget år 1999. Hennes mest kända insats var när hon år 2003 deltog i VM och tog priset

---

varit-pa-pride-en-gang-nar-jag-trodde-jag-var-straight/.

5 Lotta Schelin och Rebecca Schelin, *I huvudet på Lotta Schelin* (Stockholm: Norstedts, 2020), s 206.

6 Schelin & Schelin, s 51.

7 Pat Griffin, *Strong women, deep closets: lesbians and homophobia in sport* (Champaign: Human Kinetics, 1998).

8 Ibid, s 141.

9 Schelin & Schelin, *I huvudet på Lotta Schelin*. S.50

hemma i Sverige som årets målvakt.¹⁰ Jag undrar vad hon anser förändrats under de senaste 25 åren i relation till fotbollsspelares öppenhet. Från mitt perspektiv verkar den största skillnaden vara att det ”ska ju vara bra” nu, man ”ska ju kunna komma ut” nu. Idag ska man kunna vara både kvinnlig fotbollsspelare och ha en flickvän. Och det kanske är så att man kan det, men det är samtidigt tydligt att man fortfarande inte riktigt kan prata om detta. Och anledningen till den tystnaden, den ligger i den svenska fotbollshistorien. Den här kulturen grundades, för flera decennier sedan. Allt har sin historia.

Caroline Jönsson, som kom ut runt 1990, berättar att hon kom ut under sin tid inom fotbollen, men idag minns hon inte hur det var då. Hon kommer ihåg att hon hade en flickvän i laget, och att det var inte helt tydligt om de andra förstod att de var ett par till en början. Men hur det var att komma ut för lagkamraterna, det minns hon inte. Det hon minns är att hon kom ut för sina föräldrar. Det var det viktigaste, att de visste.¹¹

Tillbaka till år 1985. Då var Jeanette ”Vante” Rosengren tränare för Malmö FF:s flicklag. Hon kom ut som lesbisk, och visste redan då att det fanns äldre spelare i Malmö FF som också var det. Även om hon inte tränade ihop med Malmö FF:s damlag kände hon flera spelare där. ”Jag visste att några av dom var homosexuella eftersom jag umgicks med dem,” säger Jeanette.¹² På 1980-talet var hon inte öppen inför spelarnas föräldrar, men hon gick ut på RFSL:s fester exempelvis.

Tystnadens ursprung verkar dubbelt. Spelarna har varit tysta samtidigt som det funnits en kultur från media att undvika frågor om flickvänner, även om det förekommit frågor om ”familjen” vilket även gäller Malmö FF och FC Rosengård:

Då svarar man ”mamma pappa storebror” fast man har en sambo sen femton år. Det har gått från det, till att vi idag är en förening som är stolta över att arrangera Pride cup för småtjejer. Jag tycker det är ett sjumilakliv. Det hänger ihop med hela samhället i stort, men jag tycker det är härligt att vår förening är med i den förändringen. Spelarna ställer glatt upp på detta oavsett vem de nu ligger med liksom. Det känns som en solidarisk rörelse på det sättet. Jag kan säga att jag vet att det fanns, längre tillbaka i tiden, ledare som inte varit så överdrivet förtjusta i att det var samkönade relationerna i laget. Mest tror jag att de trodde att det skulle påverka klubben om relationen tar slut. Om det skulle gnissla på nåt sätt. Så är det ju på vissa arbetsplatser, man får ju inte

10 ”Caroline Jönsson”, Svenska Fotbollförbundets officiella hemsida, <https://www2.svenskfotboll.se/landslag/damer/tidigare-ar/spelaret-2007/spelarportratt-2007/?profile=16907>, 1 mars 2007

11 Caroline Jönsson, Intervju, 12 april 2021, Ljudinspelning finns i författarens ägo.

12 Rosengren, 27 april 2021

vara ihop med varandra på jobbet. Det var ju snarare detta det handlade om. Man har ju gått från en tillvaro där de spelare som var lesbiska mörkade det, dolde det ganska friskt, till att nu har vi massa spelare som är öppna talespersoner. Inte bara spelare – ledare! Det finns ju en apparat kring det.¹³

Här blir det historiska perspektivet – förändringen över tid – tydligt. Jeanette menar att det för många människor är lättare att komma ut idag. Vi har ett lättare liv idag som lesbiska. Det finns förebilder, vi kan gifta oss, skaffa barn. Då, i mitten av 1980-talet, var det en annan värld. Samtidigt påminner jag henne om att vi som står utanför fotbollsvärlden, vi har ingen inblick i hur det *faktiskt* ser ut just inom fotbollen. Jag kan se på sociala medier att framgångsrika spelare som Magdalena Eriksson och Pernille Harder kan spela tillsammans i Chelsea FC och samtidigt lägga ut bilder från gemensamma date nights och hemmakvällar. Men jag kan också se att FC Rosengårds spelare inte verkar vilja vara öppna med vem de är ihop med.

Lesbisk fotbollsspelare – hur funkar det?

För att skriva den här artikeln har jag fått möjlighet att prata med Jeanette. Jag får möjligheten att förklara att mitt intresse inte bara handlar om ”snusk och snask”. Jag vill veta hur det fungerar. Hur är det möjligt att leva som lesbisk spelare i FC Rosengård – både då och nu? Jeanette menar att i just FC Rosengård får de lesbiska relationerna fungera. Men detta fungerande verkar inte handla särskilt mycket om hur man ska hantera media eller vem som vågar eller inte vågar komma ut. Det mest centrala verkar istället vara att före detta flickvänner helt enkelt måste kunna jobba med varandra. Det är ett fotbollslag där det finns vissa som har samkönade relationer, menar Jeanette, och då måste man kunna förhålla sig till det:

Det är ett fotbollslag och det finns vissa som har samkönade relationer. Det betyder att de här relationerna tar slut, och det kan komma in nya partners ... Det här är ju proffs på elitnivå. Då kan man inte säga ”Nu sticker jag”. Eller så kan man det, för man blir värvad till ett annat lag. Men man måste oftast göra upp med saker lite grann. ... Man måste anstränga sig lite mer i vår värld.¹⁴

Relationer tar slut, och proffs på elitnivå måste lösa sina problem. Den situation Jeanette målar upp känns troligen igen för fler lesbiska. Hur många

---

13 Ibid

14 Ibid

lesbiska har inte haft kvar tidigare flickvänner som vänner? Att göra slut med en flickvän är också en förlust av att ha haft en lesbisk relation med någon, att ha haft en lesbisk vän. Delar av identiteten går förlorad, och det är klart att man också kämpar för att få ha kvar det. Lesbiska vänner växer inte på träd alltid. Men jag tänker att också i detta finns en dubbelhet. Man kanske kan lösa saker – för att man *måste*. Baksidan av detta är att man får lida i det tysta. En exflickvän kan lika gärna presenteras som en vän, man kanske aldrig hann komma ut.

Även Caroline Jönsson pratar på detta tema. Hennes första relation med en tjej var samtidigt en kärleksrelation med en lagkamrat. En relation som från början verkar ha varit kringgärdad av en hel del tvivel. Idag resonerar Caroline så här:

Det fanns en tro på... att det ska hålla alltid. /.../ Jag brottades absolut med ”ska man berätta det för nån?” eller ”så här kan vi inte hålla på” eller ”det är nog inget”/.../ Absolut spelar det roll att samhället inte var [öppet]. Jag kan tycka det kanske inte är det idag heller liksom. Ja, men att absolut påverkade det att vi inte var öppna med det. Det gjorde det.

Moa: På vilket sätt?

Caroline: På just de sättet att vi inte berättade... att det fanns ett självtvivel då. Det blir ett egenvärde.¹⁵

I den här berättelsen framträder hur Jönssons tankar gick kring att leva i det dolda eller att ta steget och komma ut, och det blir tydligt hur tystnaden om relationen skapade ett tvivel hos henne. Detta är något som hon menar kan ha förändrats idag, samtidigt som hon lyfter risken för att det är likadant fortfarande. Det vill säga – att det fortfarande finns en inbyggd problematik kring att vara fotbollsspelare och lesbisk och att denna problematik skapar tystnad som påverkar de individer som berörs.

Även om vi alltså inte fick se något av Caroline Jönssons lesbiska kamp under 1990-talet och det första decenniet av 2000-talet, så existerade den i allra högsta grad. Men kanske på ett annat sätt än Jeanettes på 1980-talet. I början av 2000-talet fanns en större medvetenhet om lesbiska i samhället i stort. Tystnaden hos lesbiska fotbollsspelare ifrågasattes från journalistiskt håll, men inte på ett sätt som uppfattades som frigörande eller en del av en HBTQ-politisk drivkraft. Snarare var det en slags baksida av den nya synligheten, där lesbiska visserligen fortfarande var osynliggjorda men man visste om att de var det. Det uppstod en spänning mellan det som syntes utåt och det som var ”dolt”. Den lesbiska identiteten som inte delades med

---

15 Jönsson, Intervju.

offentligheten omgärdades av en slags mystik. Den sågs som något hemligt eller bästa fall som något spännande eller kittlande. I sämsta fall skulle fotbollsspelarna avslöjas som de lesbiska de faktiskt var, och därmed skulle damfotbollen framstå som något hemskt vilket lurade in tjejer i en nästintill inlärd lesbiskhet. De som höll på med fotboll under den tiden fick förr eller senare hantera den ständiga ”misstanken” – eller ”förhoppningen” beroende på vem det kom ifrån – om att de var lesbiska. Jeanette beskrev en lojalitet under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet, där både straighta och lesbiska spelare skyddade lesbiska fotbollsspelare från omvärldens dömande blickar. Lojaliteten blev mer och mer utmanad ju längre tiden gick. När vi pratar om decennierna kring år 2000 bekräftar Jönsson att det var en nästintill häxjakt på lesbiska fotbollsspelare. Hon säger:

Det blev ett motstånd [i mig]. Man ville inte uppfylla den här profetian om att alla som spelade damfotboll var lesbiska. Den föll på alla. Det spelade ingen roll om du var lesbisk eller inte. För du blev fortfarande satt med en etikett som inte hade med *dig* att göra utan det hade med ditt utövande att göra. Den jakten [...] gjorde att fler inte pratade om hur det var.¹⁶

Caroline Jönsson menar att när lesbiskhet var något så uppmärksammat och utpekade kunde det fungera avskräckande på så sätt att flickor inte vågade börja spela. Det gjorde att det var svårt att experimentera och utveckla sin identitet ifred, menar hon. Men för hennes egen del stod fotbollen över allt. Fotboll var något hon verkligen älskade och allt annat blev oviktigt.

Caroline kommer från Veberöd, som hon själv refererar till som den ”lilla byn”, och flyttade sen till Malmö. Det som är häftigt med superproffs som Jönsson är att de ofta blev upptäckta rätt tidigt. Hon var i tolvårsåldern när hon började få kontakt med den högre nivån genom ledare som lade märke till hennes framsteg. Väl i flicklandslaget, som 15-åring, hade hon redan träffat de lesbiska fotbollsspelarna och tillika kärleksparet ”Lappen och Lena”, det vill säga Elisabeth Leidinge och Lena Videkull. Närheten till Malmö gjorde att Lena och Lappen blev de tydligaste förebilderna.

De bodde ihop. De bjöd hem oss på fester. De var ett stabilt par. Med radhus med bil. De var vuxna på riktigt. Som man såg sina föräldrar. Stabila i relationen ... Så ja, på det sättet var dom väldigt mycket förebilder.¹⁷

---

16 Ibid.

17 Ibid

Fotbollen blev både en trygg plats, och en utsatt plats. Stöd kom i form av förebilder som Leidinge, Videkull men även Pia Sundhage. Spelare som därmed visade att fotbollen var en plats där det var okej att vara annorlunda. När Caroline Jönsson spelade i Malmö FF på 1990-talet hade hon även Jeanette ”Vante” Rosengren som lagledare. Men det fanns också ett utpekande utifrån, som skapade en större utsatthet. Det är två sidor av samma mynt, menar Caroline idag: ”Det är på ena sättet en tillhörighet, samhörighet, acceptans, på andra sättet fanns de kanske också en... ’label’ nästan” säger hon.¹⁸

Förebilder och gemenskap i det dolda

Trots svårigheter verkar Caroline Jönsson och Jeanette ”Vante” Rosengren ha kunnat mejsla ut rimliga liv där de kunnat, och fortfarande kan, kombinera lesbiska relationer med fotbollen. Som visats ovan hade de, genom fotbollen, närhet till förebilder. Som ung lesbisk fotbollsspelare fanns det andra lesbiska i den närmaste vardagen, i laget. Även om deras lesbiska gemenskap inte syntes utåt fanns den där. När Jeanette var 14 år och spelade i BK Olympics A-lag började även några spelare från Malmö FF i samma lag som Jeanette. De var redan då öppet lesbiska och de ingick i ett lesbiskt community i Malmö som fanns då:

Det var mycket kalas och partaj, men även en hel del samtal. De här personerna som jag lärde känna då umgås jag fortfarande med. /.../ När jag kom ut var det nåt som hette, hör nu här, Café rosa molnet. Det låter ju gulligt. På Gamla Väster. De hade både discofester och styrelsesammanträden. Alla träffades där under 1980-talet i Malmö. Då fanns det ju flera ställen, till skillnad från nu. Det fanns ett ställe som hette Fyran, som var mer populärt bland bögar men vi var många tjejer som gick dit med. Det fanns också vissa pubar där man visste att många gaypersoner hängde. Sen träffades vi hos varandra, många bodde i kollektiv och hade stora lägenheter. Detta var rent generellt, det handlar inte bara fotboll.¹⁹

För Jeanette var fotbollsgänget en trygg punkt, och när hon och hennes vänner gled in på Café rosa molnet, satt de andra gängen där. ”Förortarna” satt i ett hörn, och i ett annat lesbiska feminister och kvinnohusgruppen. Fotbollstjejerna hade även de sin hörna men man kunde mingla med vem man ville

---

¹⁸ Ibid

¹⁹ Rosengren, 27 april 2021

under kvällens gång. Jag tycker att det låter oerhört spännande, för en som inte var där. Jag vill också ha ett lesbiskt café där olika gäng möts. Förutom Malmö FF-tjejerna, som Jeanette kallar dem, frekventerades också samma ställen av Skabersjö, de starkaste lokala konkurrenterna i dåvarande södra division ett. För sportnördar kan vi alltså notera att vi rört oss till tiden före Damallsvenskans intåg i fotbollssverige. Skabersjö bjöd på stort motstånd på planen, men kanske ännu större på den lesbiska festfronten. De var bättre än MFF på att gå ut, det minns Jeanette. Detta var dessutom före den här väldigt nitiska proffsvärlden som fotbollen har blivit nu. Jeanette säger att ”det partajades mer i fotbollsvärlden förr” och konstaterar att professionaliseringen lett till en större noggrannhet vad gäller kost, alkohol och även umgänge genom festande. När jag insinuant frågar om det inte var så att fotbollsflatorna höll sig för sig själva, och antyder att det kan ha handlat om att de ville, eller var tvungna, stanna i garderoben, tar Jeanette sina MFF-spelare i försvar. Hon säger att det nog inte var så att spelarna ”undvek att gå ut på offentliga ställen”, men att ”livsutrymmet och jobbet man gör har krävt en annan typ av liv.”²⁰ Men, det verkar inte bara ha varit en annan typ av liv, utan om vi ska vara lite hårda verkar det ha varit en annan typ av dubbel-liv.

Idag är det lätt att tro att media inte bevakat damfotbollen förrän under senaste decenniet. Detta stämmer inte. Bevakningen har funnits, men möjligen i mindre utsträckning än nu. Största skillnaden mellan då och nu, för den fotbollsintresserade alltså, är valfriheten och mängden. Detta att ”alla” tittade på samma sporthistoriska sändningar, ja det hade ju att göra med att det inte fanns så många kanaler att välja mellan.²¹ Under 1990-talet fanns det en ganska omfattande mediabevakning av damfotboll. Samtidigt hade fotbollen sitt stora mediala genombrott.²² Innan dess var hockey, friidrott och skidåkning större inom svensk tv-sport. Då som nu var bevakningen intensivast i samband med större mästerskap. Och berättelser om spelarnas familj var en viktig del i den här bevakningen. I en berömd sändning visade exempelvis tv-sporten en Stenmark som åkte från backen raka vägen hem till mamma.²³ För Jeanette är minnet av Malmö FF:s åtta spelare som var med i landslagstruppen till VM år 1995 starkt. Då doldes eventuella samkönade relation när journalister ställde frågade om ”familj”, och istället berättade spelarna om ”mamma-pappa-syskon”:

---

20 Ibid

21 Bo Reimer, *Uppspel : den svenska TV-sportens historia* (Stockholm: Stift. Etermedierna i Sverige, 2002).

22 Ibid s. 166–169

23 Ibid s. 198

Det är en helt annan bevakning idag, men då gjorde man också stora grejer. Vi hade åtta spelare med i det VM:et som gick i Sverige 1995. Det blev rätt så mycket media...Det kunde också vara så här: Journalisten frågar ”Familj?” Spelaren svarar ”Ja stor!” Det är ett icke-svar. För man pallade inte säga ”Jag är ihop med Susan” eller vem det nu var.²⁴

Vad gäller besvarande av journalisters frågor är kontrasterna skarpa, men det handlar inte bara om då och nu utan också om hur olika fotbollsspelare hanterat sin lesbiskhet ifråga om öppenhet. Lena Videkull och Elisabeth Leidinge, men även Pia Sundhage, förefaller ha varit öppna inför kollegor och vänner, och Leidinge och Videkull delade även bostad – vilket i praktiken dock inte måste betyda att de levde öppet som par. Den stora skillnaden mellan då och nu verkar handla om vem man kunde och kan lita på. Schelin är ett exempel på hur någon kunnat vara öppen gentemot kollegor men även journalister, samtidigt som det inte publicerats något i tidningarna, och Jönsson nämner att det också skett en förändring som gör att dagens fotbollsstjärnor kan säga nej på ett helt annat sätt. De kan låta bli att ställa upp på intervjuer och sammanhang, utan att det ses som ”dåligt” för damfotbollen. Under sin tid som aktiv spelare upplevde Jönsson att det fanns en förväntan på att medverka i de sammanhang som erbjöds och att därmed ”ställa upp för damfotbollen”.

Hur kan det vara så tyst om lesbiska rättigheter?

Caroline Jönsson har under många år drivit frågor om fotbollsspelares rättigheter som proffs och om jämställdhetsfrågor. Jag själv har skrivit en bok om jämställdhet och fotboll.²⁵ Men en sak som jag haft på känn, eller kanske snarare famlat efter men inte skrivit om, är hur det kan vara så tyst om lesbiskas rättigheter, när så många inom damfotbollen är lesbiska? Svaret på den här frågan är att homofobin och sexismen är del av samma struktur, säger Caroline. Den slår både mot lesbiska och mot kvinnor som utövar idrott. Lesbiska idrottare drabbas således dubbelt och det väcker en annan fråga: kan man ta sig an två strider samtidigt?

Efter att ha samtalat med Caroline Jönsson i lite över en timme ska vi lägga på. Hon måste gå ut och samla in barnen, men hon ska bara säga några sista saker. Och det är det här med strukturen. Nu har hon, precis som Lappen och Lena hade när hon var ung, det här livet med bil och hus och fru.

²⁴ Rosengren, Intervju. 27 april 2021

²⁵ Moa Svan, *Det riktiga landslaget* (Stockholm: Leopard, 2015)

Men med en stor skillnad. Caroline Jönsson har barn. Och här har tiden rusat fram och skapat nya möjligheter. Men även nya konflikter.

En fråga som Jönsson nämner för mig och som hon nyligen tagit upp på FIFA-nivå, det vill säga lyft internationellt för hela världens fotboll, är att hon vill ha ett förbud som ska gälla för *alla* spelare, mot diskriminering av de som blir föräldrar. Det vill säga – inte de som blir *gravida*, utan de som blir *föräldrar*. Det innebär att även den lesbiska fotbollsspelare som blivit förälder utan att ha varit gravid, skulle omfattas. Enligt Jönsson verkar FIFA satt stopp för detta. Förbudet mot diskriminering av gravida gick igenom, men det gick inte att förbjuda diskriminering av föräldrar.

Det finns alltså strukturer och de fungerar på flera sätt. Jönsson exemplifierar med herrarnas omtalade VM i USA år 1994. Till det fick fruar, flickvänner och familjer följa med. Men hur var det när Jönsson själv drog till VM i USA ungefär ett decennium efter det? För den oinvigde kan jag här tala om att detta är långa turneringar på cirka en månad. Vilka respektive och familjer fick en inbjudan till att följa med? Det enkla svaret är att ingen respektive eller familj fick frågan. Här går de två strukturerna verkligen samman, menar Jönsson. Inga resurser till kvinnligt idrottsutövande, inget lesbiskt synliggörande. Pang, två flugor i en smäll. På Fotbollsgalan var det länge likadant. Först var det en kamp för kvinnor att ens få pris, och sen när de väl blev inbjudna fick de komma ensamma. Inga respektive som medföljande. Och om man skulle börjat ifrågasätta det, sa Caroline, ja då fick man ju själv fundera på om man var beredd att faktiskt ta med sin kvinnliga partner. Här kan man alltså säga att homofobin i praktiken fungerade hämmande på kvinnliga fotbollsspelares krav på jämställdhet. Men runt 2008, ungefär då när äktenskapslagstiftningen ändrades så ändrades också reglerna för Fotbollsgalan. Inbjudan gick ut även till respektive. Det blev möjligt för Caroline att ta med sin fru Rebecka. Samtidigt kan man också säga att skulden eller ansvaret för tystnadskulturen förflyttades från organisationen till individen. Det är nu upp till spelaren själv att avgöra om man vill eller vågar komma ut. Det är nu svårare att lägga ansvaret för vem som följer med som respektive på Fotbollsgalans arrangörer.

Caroline beskriver ett slags moment 22. Med krav på jämställdhet kom också ökad synlighet. Denna synlighet var säkert önskad av vissa, men av andra var den oönskad. Hur detta motsattsförhållande bör hanteras är svårt att avgöra.

Bryr sig ingen längre?

Under det sena 1990-talet växte journalisters intresse för fotbollsspelarnas sexualitet. De nyfikna frågorna ökade; vem var lesbisk och vem var det inte? Det fanns en konstig nyfikenhet som inte kändes sund menar Jeanette samtidigt som spelarna själva inte ville lyfta fram just den aspekten av sin identitet. Även hon själv fick frågor av journalister: :

En kvinnlig Kvällsposten-journalist skulle prata med mig om upplägget för ungdomssektionen. Hon ställer första frågan: ”Hur många är lesbiska i A-laget och vilka?” ”Vad ska du göra med den informationen?” sa jag. Det fanns ett snask-intresse. Det var inte ett dokumentärt intresse. Ett osunt grävande i andra människors kärleksliv skulle jag säga.²⁶

Denna händelse ligger några decennier tillbaka i tiden, och på detta område har något hänt. Jeanette beskriver en historisk vändning som är intressant: från ett ökande intresse under 1990-talet till att journalister numera i stort sett förefaller ointresserade av spelarnas sexualitet. Förändringens orsak är svår att förklara, men att den finns där är tydligt och klart menar Jeanette. Spelarnas sexuella identitet har blivit en icke-fråga, som inte journalister frågar om. Den där kulturen att sträva efter att hänga ut kända fotbollsspelare, har upphört.

Jeanette säger att folk inte ”rotar” idag, och frågar konstaterande ”Vem bryr sig om att Caroline Seger är ihop med en kvinna? Det har hänt något i samhället som gör att det är fine. Ingen bryr sig.”²⁷

Vad gäller de lesbiska fotbollsspelarna har intresset alltså förändrats från nästan en slags häxjakt under tidigt 1990-tal till i stort sett ett ointresse idag. Under dessa decennier, från 1990-talet och fram till idag, har situationen för homosexuella i det svenska samhället förbättrats kraftigt. Är det detta som skapat förändringen inom fotbollen? Eller är det så att spelarna fått gehör för sina klagomål? Har sportjournalisterna lärt sig att de måste respektera spelarnas privatliv och sluta fråga om de är lesbiska? Eller är det kanske så att vi blivit mätta på lesbiska fotbollsspelare? Har sprängstoffet redan smält av, nyårsafton redan varit, fyrverkerierna är slut, bubblen uppdruket? Nu går vi vidare med våra liv?

Idag är det fler och fler spelare som kommer ut. Men var finns den lagledare för ett damallsvenskt lag som går ut och tar sig ett järn på den lokala lesbiska baren? Är det så att alla fotbolls- och/eller homointresserade Mal-

---

²⁶ Rosengren, 27 april 2021

²⁷ Ibid.

möiter redan har sett sina Rosengårdare hänga på något gayhak i stan nyligen, eller finns det ens kvar något gayhak idag i Malmö? I sociala medier kan vi se lesbiska spelare som pussar både på flickvänner och gravidmagar. Men var är dagens unga motsvarighet till 1980-talets Jeanette ”Vante” Rosengren”? Tränaren för flicklaget som signar upp sig i RFSL, hänger med lesbiska feminister och därmed deltar i ett frigörelsepolitiskt arbete? Nilla Fischer har en fru, men Fischers Instagram består mest av olika nyttiga maträtter och pyssel i trädgården. Ibland går hon ut med sin hund. Ingen politik. Det kanske är så här det alltid varit? Att de flesta lesbiska fotbollsspelarna helt enkelt är vanliga Svenssons med hus och hund? Men samtidigt beskrivs ju Fischer som en som ”tagit fajten”.²⁸ Vad betyder då det? Kan det vara så enkelt att det betyder att hon kommit ut som lesbisk, i en tid som fortfarande präglas av lesbiska stereotyper och en press på fotbollsspelare att vara något annat? Eller betyder det att hon är lesbisk och samtidigt har pratat sig varm för jämställdhet? Kan det ha funnits konflikter bakom kulissen som inte vi fått ta del av?

Det är intressant att fundera kring vad som lyfts fram och vad som döljs när historieskrivning sker. I Schelins bok skrivs Fischer in i samma lesbiska fajting-gäng som de samtida giganterna Kajsa Bergqvist (höjdhoppning) och Anja Pärson (alpin skidåkning). Varför förs Fischer inte, som den gamla Malmö-FF-spelare hon är, samman med andra modiga kvinnoälskande Malmö-fotbollsspelare som exempelvis Caroline Jönsson, Eva Holmström, och Jeanette Rosengren? Det skulle bli en annan historieskrivning där kontinuiteten synliggörs.

År 1987 medverkade den då mycket omtyckta Malmö-FF-spelaren Eva Holmström i SVT:s Sköna söndag.²⁹ Här talar hon visserligen inte om sitt liv som fotbollsspelare, men däremot om sitt liv som homosexuell kvinna. Programledarna Catrin Jacobs och Malena Ivarsson skojar om skillnaden mellan bögar och flator. De tar en bastuklubb i USA som exempel, menar underförstått att bögar ha haft anonymt sex och lyfter sedan fram att de lesbiska mest ägnar sig åt sällskapsspelet monopol. Holmström protesterar och säger att flator minsann har lika mycket sex som gaypojkarna. Hur sannolikt är det att en fotbollsspelare idag, efter genomfört mästerskap, pratar i SVT om hur mycket sex lesbiska har? Mycket osannolikt, skulle jag säga.

Mycket har hänt. En del saker har gått framåt, men ibland undrar jag om det skett på bekostnad av något annat. Men vad i så fall? I en intervju med Eva Holmström fem år senare, 1992, i tv-programmet ”Bara med Britt”

28 Schelin & Schelin (2020), s.50

29 ”Sköna söndag”, SVT, TV2 1987-03-04, Kungliga Biblioteket, tillgänglig via Svensk mediedatabas, <https://smdb.kb.se>

(TV4) får Holmström frågan om hon vill ha barn.³⁰ Då säger hon att hon snarare tänker sig en framtid där hon kan vara en viktig vuxen till andras barn. Här kan man ju verkligen se en skillnad på hur dagens fotbollsspelare pratar om sina barn i offentligheten. Vilken skillnad! Men sex i SVT? Nja, det känns avlägset. Det går framåt på ett plan, men bakåt på ett annat. Och medan Holmström, och även Jeanette var *lesbiska tränare*, eller *lesbiska spelare*, så är dagens spelare snarare någon som ”lever med en kvinna”. Fischer bedyrade exempelvis i sitt Sommarprat i Sveriges Radio 2015 att hon alltid träffat killar och att det funkade på många plan. På vissa sätt är den lesbiska fotbollsspelaren fortfarande inte en lesbisk kvinna, eller en bisexuell kvinna. Utan en fotbollsspelare som ”lever ihop med en kvinna”, som Fischer formulerar sig i en intervju med Sveriges Radio från år 2019.³¹ Kampen som förs inom fotbollen nu handlar främst om flickors villkor att spela fotboll utan att bli hånade, eller rätten till en rimlig ersättning. Den lesbiska identiteten förefaller fortfarande vara något som hör den privata sfären till. Det har gått flera år sedan Fischer i sitt sommarprat år 2015 berättade om när hon träffade sin första tjej. Hon höll relationen hemlig och fick hantera både förälskelse och ångest.³² Det här har blivit synonymt med fajten. Att komma ut. Men jag undrar om det verkligen var Fischer som ”tog fajten”? Jag minns när Nilla Fischer möttes av tusentals flators jubel på Stockholm Pride efter EM 2013. Hon har vågat visa sin kärlek offentligt. Hon har varit otroligt modig. Men hon har också fått offentligt beröm för sitt mod. Det har inte lesbiska fotbollsspelare fått tidigare, i alla fall inte i samma utsträckning. Jeanette beskriver hur de snarare smög iväg till den dåvarande frigörelseveckan i Stockholm, på den tiden då bara Mona Sahlin ville vara med. Det absurda är ju att trots att det har gått så lång tid sen Eva Holmström kom ut i tv, så talar ju Nilla Fischer om hur svårt det var för henne att träffa en tjej år 2010.

I detta ljus undrar jag om den ”nya” öppenheten, där exempelvis Magdalena Eriksson och Pernille Harder delar med sig av sitt liv på sociala medier, kanske inte är ett bevis för att de kämpar extra mycket för sin lesbiska identitet. Utan för att andra, som gått före, har fått göra det. Nu kan Eriksson och Harder visa upp sitt liv och fortfarande uppfattas som vanliga. Som vem som helst. De behöver inte välja mellan att vara fotbollsspelare eller öppna. De kan vara båda. Och det går dessutom väldigt bra för dem. Efter att ha spelat

30 ”Bara med Britt”, TV4, 1992-03-10, Kungliga Biblioteket, tillgänglig via Svensk mediedatabas, <https://smdb.kb.se>

31 Martin Wicklin, ”Nilla Fischer - om karriär, kärlek och korvmackor” (Stockholm, 20 oktober 2019), <https://sverigesradio.se/avsnitt/1373833>. 18:00-22:00 minuter.

32 Ibid

i separata klubbtag, har Pernille Harder lämnat tyska VfL Wolfsburg för att spela med Magdalena i Chelsea. Något som ledde till att de gemensamt tog sig till final i europeiska turneringen UEFA Women's Champions League. Men livet som lesbisk i ett fotbollslag där man var accepterad bland sina lagkamrater uppfanns inte 2020 på sociala medier. Det fanns även i Malmö på 1980-talet, och då kunde man vara med i det här som kallas Sveriges Television i ett program som nådde ut direkt till mängder av ens kompisar i fotbollslaget, supportrar, föräldrar, arbetskamrater och andra. Man behövde inte ens ta en selfie och posta om det.

Avslutning

Efter mitt samtal med Caroline Jönsson i april 2021 skriver jag ett sms-meddelande till henne. Jag frågar om hon tror att homofobi och sexism hänger ihop och samverkar till att jämställdheten inom fotbollen blir sämre. Som svar menar Jönsson att homofobi kan användas för att trycka ner kvinnor som kräver mer. Homofobin kommer till användning när kraven höjs gällande pengar, makt, utrymme och respekt. Homofobin är ett sätt att sätta in stöten där det gör som ondast. Varför ska du som inte ens är en ”normal” kvinna ha bättre förutsättningar? Gliringar kring lesbiska fotbollsspelare kan också vara ett sätt att hålla något som puttrar och blir mer och mer populärt på avstånd. Hemma-VM 1995 var stort, men även VM 2003 var en stor grej i Sverige. Parallellt med att Jönsson och hennes medspelare blev nationella hjältar, lurade hotet om att de skulle outas som lesbiska runt hörnet. Skulle de verkligen bli hyllade då? Det blir en cocktail av okunskap, kultur och ojämställdhet där även en viss typ av homofobi ingår. Caroline tar ett exempel på att en journalist hon nyligen pratat med undrade varför så få fotbollsspelare var föräldrar. Det fanns ju bara Elin Rubensson och Josefin Öqvist, menade journalisten och fortsatte med att det såg annorlunda ut inom herrfotbollen – där var ju fler föräldrar. Caroline svarade att Nilla Fischer och Hedvig Lindahl också är föräldrar. Och till mig säger hon att just den frågan nog mest handlade om homofobi.

Om det är snusk och snask att ha koll, och vilja ha koll, på de fotbollsspelare som är lesbiska, är nog helt upp till var och en att avgöra. Men om man ska vara lite queer, så kan det gott få vara mer snusk i den lesbiska rörelsen. Och själv har jag inget emot om det skulle sammanfalla med ett intresse för fotboll. Får man lov att säga att Pia Sundhage inte bara är den mest meriterade damfotbollstränaren och spelaren vi har i Sverige, utan också den

snyggaste? Kolla på en bild från när hon var ung, och hennes lagkamrater hade strut-behå och knasiga 70-talsfrisyrer. I jämförelse var Sundhage som tagen ur ett avsnitt av L Word. Men till skillnad från L Word, håller hon fortfarande måttet. Hon är vad man skulle kunna kalla en lesbisk stilikon. Lesbiska idrottsstjärnor har byggt upp fotbollen till det den är idag. Och gör fortfarande. Är det inte dags att vi lesbiska fotbollsfans får vara stolta över detta?